

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»



II Міжнародна науково-практична конференція II International Scientific and Practical Conference

«ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ І ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОСВІТИ» «HEALTH OF NATION AND IMPROVEMENT OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS EDUCATION»

22–23 квітня 2021 року 22–23 of april , 2021

Харків Kharkiv

# РОЛЬ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЯКІСНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

Жиденко А. О., Міщенко Т. В.

*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,  
Україна, м. Чернігів, zaa2006@ukr.net*

**Анотація:** дослідження спрямоване на розгляд значення медико-біологічних дисциплін для якісної підготовки молодих фахівців у галузі фізичного виховання та спорту.

**Ключові слова:** якість знань, медико-біологічні дисципліни, тренер-викладач з виду спорту.

**Вступ.** Якість знань на сьогоднішній день є основною вимогою до сучасних ЗВО. Для нас, викладачів кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту, якість знань наших майбутніх тренерів полягає у розумінні ними всіх процесів, які відбуваються в організмі їх підопічних, коли вони тренуються у різних зонах потужності, в їх умінні побудувати тренування для вдосконалення рухових якостей: сили, витривалості, координації, спритності, гнучкості, не нашкодивши при цьому. Важливим є вміння передбачити, яке тренування призведе до гіпертрофії саркоплазми, а яке до гіпертрофії міофібрил та які будуть наслідки цього.

**Мета дослідження:** показати, що медико-біологічні дисципліни є основою, базисом якісних знань майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання та спорту.

**Результати дослідження та їх обговорення.** Спочатку проаналізуємо новий Навчальний план Підготовки бакалаврів галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка Спеціальності 017 Фізична культура і спорт, який був наданий для Акредитаційної комісії та розміщений на сайті Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка з терміном навчання 3 роки 10 місяців, кваліфікацією – тренер-викладач з виду спорту. Зокрема, 20 кредитів для загальної підготовки, куди входять дисципліни: Історія України, Українська мова (за професійним спрямуванням), Іноземна мова, Правознавство, Філософія та культурологія – цілком достатньо, але можна і посперечатися. До дисциплін професійної підготовки віднесений і медико-біологічний цикл, який раніше був окремо. Це було б непогано, якби знову не скорочувались як кількість самих дисциплін, так і кількість їх кредитів. У результаті цього у новому Навчальному плані було залишено лише 6 дисциплін: Анатомія людини, Біохімія, Основи медичних знань, Фізіологія людини, Фізіологія рухової діяльності, Спортивна медицина, а з 160 кредитів на медико-біологічні дисципліни було виділено лише 23 кредити, при цьому навіть на педагогічну практику виділено більше – 30 кредитів. Результат – 107 проти 23, що в 4,7 рази більше. Перший навчальний план, створений новообраним деканом факультету фізичного виховання, був обговорений нами у статті «Формування професійних компетентностей фахівців з фізичної культури та спорту засобами медико-біологічних дисциплін», коли порівняно з Навчальним планом, за яким ми працювали раніше були виключені наступні дисципліни: «Гігієна, Основи здоров'я», «Лікувальна

фізична культура», «Психофізіологія», «Фізична реабілітація», «Основи екології», «Психовалеологія», «Методика викладання Основ здоров'я». Зараз був зроблений ще один крок. Дисципліни, обрані навчальним закладом, стали дисциплінами за вибором студентів, зокрема: «Масаж», «Інклюзивна освіта у фізичній культурі», тощо. На вибірковій дисципліні для студентів відводиться 60 кредитів, причому кожна з цих дисциплін має 5 кредитів, тобто 150 годин, а для «Біохімії» – головної дисципліни залишилось лише 3 кредити – 90 годин. І це в той час, коли у командах немає спортивних лікарів, а в інтернеті – засилля реклами різних харчових добавок, які можуть бути шкідливими для молодих спортсменів, порушувати їх метаболізм. Для студентів дисципліни за вибором – гарне рішення – можна обрати улюбленого викладача, але не для нашого факультету, де рішення приймає декан особисто, зокрема, які дисципліни вносити у загальний список, а які ні. Так, із 9-ти дисциплін, запропонованих викладачами нашої кафедри, були обрані тільки дві: «Основи сталого розвитку суспільства», «Загальні основи реабілітаційних технологій», третя – «Профілактика професійного вигорання тренера» прийнята за ініціативою самого викладача за підтримки її деканом. Запропоновані дисципліни за вибором: «Організація освітнього процесу в умовах дистанційного навчання», «Моніторинг серцевої діяльності в управлінні тренувальним процесом у фізичній культурі і спорті», «Індивідуальний розвиток людини з основами генетики», «Гігієна та основи здоров'я», «Лабораторні маркери контролю і управління тренувальним процесом спортсменів», «Основи оздоровчого та спортивного харчування» не були включені у список для голосування. Крім того, на прикладі дисциплін «Фізіологія людини», «Фізіологія рухової діяльності», які є у Навчальному плані, можна пояснити, чому з суб'єктивних причин неможливо сформувати високий рівень якості знань у майбутніх фахівців галузі фізичного виховання та спорту. Дисципліна «Фізіологія людини» має 4 кредити, 120 годин, з них 32 години лекційні, 36 – лабораторні. Немає можливості приділити час таким важливим для майбутніх тренерів темам, як Тема 9. Фізіологія нейромоторного апарату, Тема 10. Фізіологія крові, Тема 11. Ендокринологія, Тема 12. Фізіологія серцево-судинної системи. Тема 13. Фізіологія дихання, Тема 14. Характеристика процесу травлення та обмін речовин і енергії, більше, ніж 2 години, а тема «Тепловий баланс і регуляція температури тіла» йде на самостійне вивчення. Теми лабораторних робіт теж вельми обмежені і містяться у недостатній кількості, всього 18 лабораторних робіт: 1. Дослідження рефлексів людини. 2. Фізіологія вегетативної нервової системи. Око-серцевий рефлекс. 3. Філо- та онтогенез нервової системи людини. 4. Формування і спеціалізація відділів кори великих півкуль головного мозку. 5. Фізіологія зорового аналізатора. 6. Фізіологія шкірного аналізатора. 7. Властивості вестибулярного апарату. 8. Дослідження короткочасної пам'яті. Визначення об'єму безпосереднього запам'ятовування. 9. Вимірювання сили м'язів та силової витривалості. 10. Фізіологія крові. 11. Лігатури Станіуса. 12. Вислуховування тонів серця, визначення частоти пульсу, вимірювання артеріального тиску, систолічного і хвилинного об'ємів крові у людини. 13. Електрокардіографія. 14. Фізіологія дихання. 15. Дослідження добової витрати енергії та складання харчового раціону людини. 16. Розрахунки основного обміну за таблицями та відсотка відхилення за формулою Ріда. Дисципліна «Фізіологія рухової діяльності» містить 5 кредитів, 150 годин, але 3 модулі, фактично 3 дисципліни, 54 години лекційні та

54 години лабораторні і лише один вид контролю – іспит. Тож, у студентів втрачається мотивація, якщо кожен вид діяльності оцінюється такою малою кількістю балів. Згідно Наказу № 567 від 24.04.2019 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ми повинні формувати наступні фахові компетентності: 3. Здатність до організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення. 4. Здатність визначати заходи з фізкультурно-спортивної реабілітації та форми адаптивного спорту для осіб, що їх потребують. 5. Здатність зміцнювати здоров'я людини шляхом використання рухової активності, раціонального харчування та інших чинників здорового способу життя. 7. Здатність застосовувати знання про будову та функціонування організму людини. 14. Здатність до безперервного професійного розвитку. Крім того, ми повинні формувати очікувані результати навчання, які базуються на програмних результатах навчання (ПРН), визначених відповідною освітньою програмою: 3. Уміти обробляти дані з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій. 4. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення. 5. Засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег. 7. Здійснювати навчання руховим діям та розвиток рухових якостей людини в умовах різних форм організації занять фізичними вправами. 9. Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення. 10. Оцінювати рухову активність людини та її фізичний стан, складати та реалізовувати програми кондиційного тренування, організовувати та проводити фізкультурно-оздоровчі заходи. 11. Обґрунтовувати вибір заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації та адаптивного спорту. 13. Використовувати засвоєні уміння і навички занять популярними видами рухової активності оздоровчої спрямованості. 14. Застосовувати у професійній діяльності знання анатомічних, фізіологічних, біохімічних, біомеханічних та гігієнічних аспектів занять фізичною культурою і спортом. 15. Визначати функціональний стан організму людини та обґрунтовувати вибір засобів профілактики перенапруження систем організму осіб, які займаються фізичною культурою і спортом. 21. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. Отже, програмувати результати навчання з таким навчальним планом неможливо.

**Висновки.** Необхідно чітко розмежовувати, скільки кредитів і видів контролю повинно припадати на медико-біологічні дисципліни та зменшувати вплив суб'єктивних факторів на вибір дисциплін.

#### **Список джерел інформації:**

1. Жиденко А. О., Міщенко Т. В. Формування професійних компетентностей фахівців з фізичної культури та спорту засобами медико-біологічних дисциплін / Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю присвяченої 20-й річниці з дня заснування факультету здоров'я та фізичного виховання УжНУ «Сучасні підходи до формування професійних компетентностей фахівців фізичної терапії та ерготерапії» (17–18 жовтня 2019 р., м. Ужгород). С. 170–172.